

Jardí Botànic Històric, Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Av. dels Muntanyans s/n Sants-Montjuïc, Barcelona
 41° 22' 02" N, 2° 09' 10" E

Superfície: 1,92 ha

Creació: Pius Font i Quer, 1930

<https://totnens.cat/>

El Mas del Jardí Botànic Històric

El **Jardí Botànic Històric** de Barcelona va ser creat en la dècada de 1930 per Pius Font i Quer¹, situat al sector de la Foixarda de la muntanya de Montjuïc, en dos clots creats per antigues pedreres². La seva materialització respon a un conjunt d'iniciatives que convergeixen, a cavall dels anys 20 i 30 del s. XX, en un moment complex políticament, però, en el que s'hi trobà una oportunitat per a fer-lo realitat. Per un costat s'aprofita el projecte de recuperació de la muntanya de Montjuïc³ per a la ciutat, emmarcat en l'impuls que representà l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929; per l'altra la voluntat del món científic i acadèmic de perllongar l'esperit de recuperació i modernització de les institucions culturals i científiques, que s'havia iniciat durant el govern de la Mancomunitat de Catalunya (1914 i 1923 /1925), i que la Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) va estroncar per l'altra. En aquesta imbricada conjuntura, el Dr. Font i Quer va trobar el moment oportú de tirar endavant el projecte i la construcció d'un Jardí Botànic, equipament que li mancava a la societat científica catalana, en un procés de projecció i de modernització.

L'any 1930, amb més voluntat que recursos econòmics, va començar a reunir una important col·lecció de plantes endèmiques i rares obtingudes principalment a la península Ibèrica, a les Illes Balears i al Marroc⁴. La Guerra Civil Espanyola (1936-39) ho atura tot. En finalitzar la contesa fratricida, el Dr. Font i Quer, va ser represaliat amb la pèrdua de tots els càrrecs, sota l'acusació de rebel·lió militar.

No serà fins al 1940, quan Antoni de Bolòs⁵ va fer-se càrrec de la direcció del Jardí i hi va incorporar noves col·leccions de plantes de les Illes Balears i dels Pirineus. Aquell any s'hi va traslladar l'Institut Botànic de Barcelona (IBB) que, gràcies a la gestió de Font i Quer i a la Junta de Museus de Ciències Naturals, acollia ja llavors, la millor biblioteca especialitzada en botànica de Catalunya i n'acollia els principals herbaris.

Foto de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona
 Exposició Internacional de Barcelona de 1929
 Vista aèria de la instal·lació dels ramaders del Regne.

El 17 de juliol de 1941, amb Miquel Mateu i Pla com a alcalde de Barcelona, es va inaugurar el Jardí Botànic Històric. Malgrat les dificultats, s'hi van cultivar plantes rares de la flora nord-africana i peninsular.

En aquest moment l'activitat de recerca es manté i s'edita des de 1946, l'anuari *Collectanea Botanica*; també cal destacar altres iniciatives notables com la recuperació de l'espècie *Lysimachia minoriscensis* (lisimàquia menorquina), planta que va desaparèixer del seu hàbitat natural en l'illa de Menorca, i que gràcies als exemplars del Jardí es va poder reintroduir l'any 1954, quan Antoni de Bolòs va iniciar i publicar la primera replantació peninsular d'una espècie extinta.

La tasca de recerca de l'IBB serà continuada per l'Oriol de Bolòs⁶ (1965-85), però tant el Jardí Botànic Històric i l'IBB, a partir de la segona meitat del s. XX, patiran una progressiva pèrdua de pressupost i d'inversió en les seves instal·lacions, que en els anys de 1990 el portaran a un funcionament de subsistència i que obligarà, l'any 1986, a tancar el Jardí Històric per problemes d'estabilitat de les parets de la pedrera que l'acull.

<https://www.barcelonaturisme.com>

El relleu en les institucions el prendrà en Josep M. Montserrat i Martí⁷ (1986-2004) que en el seu mandat, i aprofitant també el moment olímpic de 1992, inaugurarà el 2003, el nou Jardí Botànic de Barcelona⁸ i la nova seu de l'IBB⁹, sobre l'Estadi Olímpic, ambdós projectats per l'arquitecte Carles Ferraté. A l'octubre aquest mateix any, torna a ser reobert al públic el Jardí Botànic Històric.

Des de l'any 1998, també sota la direcció del Dr. Montserrat, l'IBB es convertí en un centre de titularitat mixta, format pel

Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i l'Ajuntament de Barcelona, a través del Museu de Ciències Naturals. Això resoldrà la qüestió pressupostària, però cedirà autonomia i la propietat dels seus fons.

Però l'abandonament del Jardí Botànic Històric, les obres, remodelacions, emmagatzematge d'espècies pel nou Jardí Botànic..., que se succeiran causaran la pèrdua de plantacions originals, malgrat tot encara en podem trobar algunes que han sobreviscut a totes les vicissituds.

Des de 2004 el manteniment integral del Jardí Botànic Històric és gestionat per la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Al Dr. Montserrat el seguirà, en la direcció del Jardí Botànic, l'Alfonso Susanna (2005-13) i, després, en Valentí Rull (2014).

Des del 2015 és dirigit per Teresa Garnatje.

El Jardí Botànic Històric avui¹⁰ acull plantes procedents de tot el món i té els arbres més alts que es poden veure a Barcelona, supervivents de les primeres plantacions, com un *Fraxinus angustifolia* (freixe de fulla petita), una *Pterocarya x rehderiana* (noguera alada de Rehder) o un *Cinnamomum camphora* (camforer), entre d'altres. Un important nombre d'aquestes darreres plantacions són d'espècimens que van quedar fora del catàleg del nou Jardí Botànic.

El Jardí Botànic Històric està en un lloc enclotat, a l'obaga, amb temperatures de fins a 4 graus inferiors a les de la part superior del sot. Això facilita el creixement d'espècies de tipus eurosiberià, habituals en climes més freds.

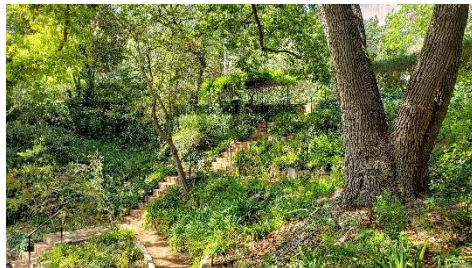
Algunes imatges del Jardí Botànic Històric de Barcelona

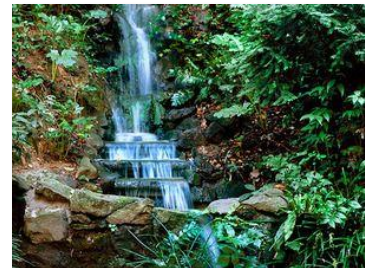
<https://irbarcelona.com/>

<https://upload.wikimedia.org>

<https://cloudfront-eu-central-1.images.arcpublishing.com/>

<https://ajuntament.barcelona.cat/>

ELS ANTECEDENTS D'UN JARDÍ BOTÀNIC A BARCELONA I EN EL SEU ENTORN

A Europa es crearen els primers estudis generals durant els segles XI i XII a Bolonya i París. Els jardins botànics es van plantar més tard, en el renaixement Italià, a mitjan s. XVI, el primer jardí botànic va ser el de Pisa, el 1543; el dels Estudis Generals dels Caputxins de Barcelona, també s'enllestirà dins d'aquest segle.

En el cas del territori del comtat de Barcelona, les fundacions més primerenques d'estudis generals (universitats) van ser les de Lleida (1300), Perpinyà (1349) i Girona (1446).

A Barcelona hi havia catedres d'ensenyament superior com a mínim des del segle XIII a la Catedral, al convent dels dominics de Santa Caterina i a les anomenades Escoles Majors, que depenien del Consell de Cent de la Ciutat.

Martí l'Humà (1356 – 1410)
<https://www.ub.edu/>

Va ser el rei Martí l'Humà qui proposà per primera vegada la creació d'un Estudi General a Barcelona l'any 1398. Els representants de la ciutat, però, en rebutjaren la petició.

Obtingué una butlla fundacional atorgada pel papa Benet XIII, el papa Luna, i el 10 de gener de 1401, fundà l'Estudi General de Medicina de Barcelona, en un local del portal de Santa Eulàlia, a la zona de la Boqueria, on hi va integrar metges de prestigi, com ara Pere Descoll; a aquest estudi de Medicina, l'any 1402, s'hi afegí una facultat d'arts, a partir d'aquest moment, els estudis universitaris de Barcelona van rebre el nom d'Estudi General de Medicina i Arts.

Alfons el Magnànim
(1396 – 1458)
<https://www.ub.edu/>

El 3 de setembre de 1450 el rei Alfons V el Magnànim, a petició de la ciutat de Barcelona, atorga el privilegi per crear l'Studium Generale barceloní. El document establia que la ciutat havia de finançar «tot el que calgui per a la seva fundació», i que tindria estudis en Teologia, Dret Canònic i Civil, Filosofia Natural i Moral, Set Arts Lliberals, Medicina i altres ciències. El 30 de setembre la fundació també rebé la butlla del papa Nicolau V.

Tot i això, la nova universitat encara va trigar anys a entrar en funcionament a causa de la manca d'un finançament continu, i de circumstàncies polítiques, com ara la Guerra Civil Catalana (1462–1472), i de les constants queixes de l'Estudi General de Lleida, que ho veien com una perillosa competència. Va ser Ferran el Catòlic qui reactivà el projecte l'any 1488 amb la concessió del privilegi per unificar totes les escoles barcelonines amb l'Estudi de Medicina.

Ferran el Catòlic (1452 – 1516)
<https://upload.wikimedia.org/>

El 9 d'octubre de 1508 es promulgaren les primeres Ordinacions Municipals, que marcaven les pautes acadèmiques, de finançament i de govern de la nova institució d'ensenyaments superiors.

En el s. XVI ja s'havia desviat el canal de la Rambla i la seva entrada a la ciutat estava tancada per la muralla
<https://barcelona.comolovi.es>

L'edifici de la Rambla dels Estudis (1536-1714), el 17 d'octubre de 1536 s'inicià la construcció de l'Estudi General de totes les facultats seguint les directrius del mestre d'obres Tomàs Barsa, en uns terrenys cedits pel Consell de Cent de Barcelona a la part alta de la Rambla, on ara hi ha la Font de Canaletes. Aquesta fundació va tenir el beneplàcit de l'emperador Carles I d'Espanya i fou costejada per la ciutat de Barcelona, del capítol catedralici i diversos ciutadans particulars. El 1539 es van acabar les obres de l'edifici, que disposava de doble pis, capella, claustre i un gran escut de l'emperador sobre la porta principal, que encara es conserva avui a l'Edifici Històric.

Després de la Guerra de Successió, l'edifici es va convertir en l'anomenada Caserna dels Estudis, que fou enderrocada l'any 1843 per obrir la porta d'Isabel II a la muralla de Barcelona. En algunes versions s'apunta que a l'altura del carrer Talles hi hauria pogut haver un jardí-hort vinculat als ensenyaments de Farmàcia i Medicina.

El primer jardí botànic de Barcelona, però hauria d'esperar fins a finals del segle XVI, i estava situat a l'Estudi General dels caputxins, on ara hi ha la plaça Reial.

Plaça Reial de Barcelona
<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/>

Can Pau Torrens, inicis del s. XX
 Finca de la família Salvador a St. Joan Despí
<https://www.poblesdecatalunya.cat/>

El primer espai amb una col·lecció de plantes amb vocació científica, es va ubicar a l'entorn de Barcelona, fou el jardí botànic de Sant Joan Despí, creat a finals del segle XVII per Jaume Salvador i Pedrol (1649-1740), 2a generació de la nissaga Salvador, reconeguts botànics catalans que treballaren del s. XVI al XIX. Les seves col·leccions estan exposades avui a l'Institut Botànic de Barcelona.

Aquesta notabilíssima nissaga de farmacèutics i botànics s'inicia amb Joan Salvador i Boscà (1598-1681), que el 1616 va ser admès al Col·legi d'Apotecaris de Barcelona. En Joan Salvador era un home de ciència i, per tant, centrà el seu treball en la investigació i l'estudi.

Va casar-se amb la filla de Gabriel Pedrol, un apotecari amb establiment, i es va fer càrrec de la seva farmàcia. Va mantenir correspondència amb diversos naturalistes de la seva època i va iniciar la biblioteca i les col·leccions de la família, entre les quals en destaca l'herbari. Amb el pas dels anys i les aportacions dels seus descendents, van convertir-se en una biblioteca i un dels herbaris més importants de l'època.

Jaume Salvador Pedrol
<https://upload.wikimedia.org/>

El seu fill, Jaume Salvador i Pedrol es va formar, també com apotecari i fou un bon botànic. Va estudiar a Montpeller, va viatjar pel Principat i pel País Valencià, i es va relacionar amb importants científics de la seva època. Era membre del Consell de Cent des de l'any 1698. Durant la Guerra de Successió, la seva rebotiga acollia una tertúlia científica amb els principals apotecaris, metges i cirurgians dels exèrcits aliats de Carles III. Va mantenir i ampliar la biblioteca i les col·leccions que havia iniciat el seu pare i va crear el jardí botànic de Sant Joan Despí amb vocació científica.

Joan Salvador Riera
<https://metode.cat/>

El fill d'aquest darrer, Joan Salvador i Riera (1683-1725) és considerat com un dels científics més rellevants de la seva època. Els posteriors descendents van anar mantenint la biblioteca i les col·leccions familiars, tot i que alguns van deixar de banda la dedicació a la botànica, fins a 1855, quan el darrer naturalista de la nissaga, Josep Salvador i Soler (1804-1855) va morir en un accident. La biblioteca i les col·leccions van quedar dipositades a la masia familiar de la Bleda, al Penedès, fins que, vuitanta anys més tard, el doctor Pius Font i Quer va recuperar-les i les va dipositar a l'Institut Botànic de Barcelona, que havia creat la Generalitat Republicana.

Jardins de Ferrans Soldevila, UBH
<https://media.timeout.com>

Per resseguir les iniciatives d'un jardí amb un interès de col·lecció botànica ens hem de situar a les acaballes de s. XIX. Els patis i l'entorn de la Universitat de Barcelona Històrica, inaugurats el 1871 com la resta de l'edificació, Gran Via – plaça Universitat, tot i que la reixa que tanca el complex no va ser col·locada fins a l'any 1893.

Són una aproximació a una col·lecció d'espècimens botànics, amb tot està més a prop d'un jardí urbà del s. XIX, que d'un jardí científic. Però on es reuneix una estimable col·lecció de plantes, més de vuitanta espècies d'arreu del món i alguns dels

arbres més antics de la ciutat, però no hi cap pretensió de constituir una col·lecció sistemàtica o amb un objectiu acadèmic. Com exemplars exòtics podem contemplar la *Phytolacca dioica* (bellaombra), la *Yucca sp.* (iuca), el *Ginkgo biloba* (ginkgo), el *Cedrus deodara* (cedre de l'Himàlaia), l'*Aloe sp.* (àloe), el *Quercus cerris* (roure turc) o la *Grevillea robusta* (roure australià), entre d'altres; i espècies mediterrànies com el *Quercus ilex* (alzina), el *Pinus pinea* (pi pinyer), el *Cupressus sempervirens* (xiprer), la *Ceratonia siliqua* (garrofer) o el *Ficus carica* (figuera).

El 1934, el dissenyador de jardins Artur Rigol i Riba quan ja havia deixat enrere el noucentisme per fundar, amb altres, el GATCPAC, i els arquitectes Josep González Esplugas i Francesc Perales Mascaró, van renovar una part del parc, projectant un canal que desemboca en petits llacs delimitats amb maó vist, combinats amb parterres i placetes amb lloses.

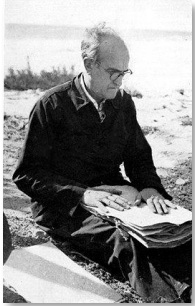
Plànol de l'Exposició Universal de 1929
<https://elculturista.cat/>

Quan el 1931, Pius Font i Quer és nomenat director del Jardí Botànic, que en aquell moment era l'anomenat Jardí "d'Experimentació", situat davant l'edifici Martorell del parc de la Ciutadella, decideix iniciar el trasllat del Jardí a la muntanya de Montjuïc, a les antigues pedreres abandonades on s'hi havia construït el pavelló d'Agricultura de l'Exposició Universal del 1929, que havia de convertir-se en el futur Institut Botànic de Barcelona (indret que ara ocupa l'actual Jardí Botànic Històric).

NOTES

1.- Pius Font i Quer

<https://www.memoria.cat>

Pius Font i Quer (Lleida, 9 d'abril de 1888 – Barcelona, 2 de gener de 1964) fou un botànic (taxonomista i fitogeògraf), farmacèutic i químic català. Va ser el primer director de l'Institut Botànic de Barcelona i fundà, a la muntanya de Montjuïc, el Jardí Botànic, annex a l'Institut.

Les seves recerques incrementaren considerablement el coneixement de les plantes i bolets, no solament de Catalunya sinó també d'altres indrets d'Espanya i del Marroc, que en aquell temps encara era protectorat espanyol, servint-se també de la seva condició d'oficial farmacèutic militar.

Va crear, partint pràcticament de zero, l'Institut Botànic de Barcelona, una infraestructura científica necessària per posar la botànica catalana a un nivell europeu de primera línia. La seva vessant científica es complementava amb la pedagògica. Fou un docent, renovador de la forma d'ensenyar a la universitat introduint-hi l'experimentació i l'observació directa de la natura. Per aquest motiu fou un gran impulsor de les sortides al camp. Després de la guerra, en ser desposseït de tots els seus càrrecs, es dedicà a la divulgació científica d'alt nivell.

El 1930, tot i haver estat represaliat per la Dictadura de Primo de Rivera, encara va mantenir prestigi i activitat acadèmica, i va ser nomenat director del Jardí Botànic, que en aquell moment era el jardí anomenat també "d'experimentació" situat davant l'edifici Martorell del parc de la Ciutadella. Va ser quan va decidir iniciar el trasllat del Jardí a la muntanya de Montjuïc, a les antigues

pedreres abandonades on hi havia construït el pavelló d'agricultura de l'Exposició Universal del 1929, La Masia, que havia de convertir-se en el futur Institut Botànic de Barcelona (indret que ara ocupa l'actual Jardí Botànic Històric).

2.- Pedra de Montjuïc

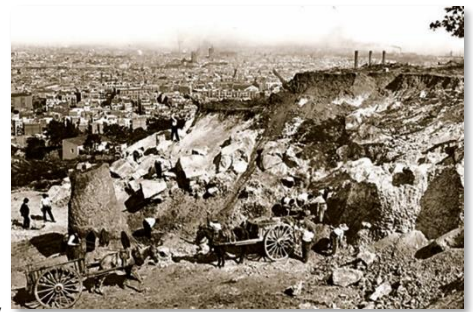
Gres quarzític del Miocè superior explotat a diverses pedreres de Montjuïc (Barcelona) des de l'època romana fins a mitjan segle XX. Es tracta d'un gres heteromètric en què predominen els grans de quars (> 60%), subrodats o angulosos, amb quantitats menors de feldspats, moscovita, fragments de roques (micacites, quarsites, esquists, etc.) i minerals pesants (zircó, turmalina i magnetita). El ciment és silícic. Es tracta d'una roca molt dura, de color entre gris i gris groguenc, sovint amb bandes i taques ferruginoses de color vinós.

Les capes de gres alternen amb estrats de conglomerats i de lutites que contenen abundants fòssils marins. Són freqüents les acumulacions de jaspis.

con. Pedra de Montjuïc

<https://upload.wikimedia.org/>

Les antigues pedreres de Montjuïc, restaurades a les darreres dècades, són ben visibles al Morrot, la Foixarda, el Sot del Migdia, el Teatre Grec, etc. La pedra de Montjuïc ha estat la pedra natural més emprada en la construcció a Barcelona i rodalia des de fa més de 2.000 anys, des de l'època romana fins al s. XX. Entre la gran quantitat d'edificis construïts amb pedra de Montjuïc destaquen la Sagrada Família, el Palau de la Virreina, el Parlament de Catalunya, el Palau Nacional, etc.

<https://zona-sec.cat/>

3.- Recuperació de la muntanya de Montjuïc

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com>

L'Exposició Internacional de Barcelona tingué lloc del 20 de maig de 1929 al 15 de gener de 1930 a la muntanya de Montjuïc, on ocupà una superfície de 118 hectàrees, i tingué un cost de 130 milions de pessetes. Entre la vintena d'estats que participaren oficialment, hi havia Alemanya, Bèlgica, Dinamarca, França, Hongria, Itàlia, Noruega, Romania o Suïssa, així com expositors privats japonesos i estatunidencs.

Cal destacar que a Barcelona es guardava un grat record de l'Exposició Universal de 1888 al parc de la Ciutadella, que suposà un gran avenç per la ciutat en el terreny econòmic i tecnològic. La nova exposició originà la remodelació de Montjuïc i de la plaça d'Espanya, i deixà nombrosos edificis i instal·lacions com el Palau Nacional, la Font Màgica, el Teatre Grec, el Poble Espanyol i l'Estadi Olímpic. També suposà un gran desenvolupament urbanístic per a la ciutat, així com un banc de proves per als nous estils arquitectònics gestats a començaments del segle XX. En l'àmbit local, representà la consolidació del noucentisme, estil d'aire clàssic que substituï el modernisme preponderant a Catalunya durant la transició de segle; a més, suposà la introducció a Espanya dels corrents d'avantguarda internacionals, especialment el racionalisme, a través del Pavelló d'Alemanya de Ludwig Mies van der Rohe.

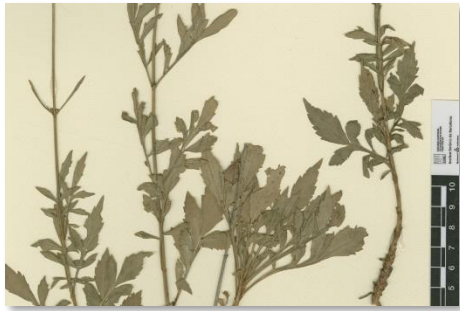
L'Exposició Internacional de 1929 va permetre integrar Montjuïc en la trama urbana de Barcelona, transformant la muntanya en un gran parc capaç d'acollir instal·lacions i equipaments culturals envoltats de jardins notables. Francesc Cambó va encarregar a Jean-Claude Nicolas Forestier, arquitecte paisatgista procedent del servei de parcs i jardins de París, el disseny dels jardins que envoltaven l'Exposició.

La influència de Forestier en la jardineria barcelonina va ser molt important, amb la introducció a Barcelona d'espècies sud-americanes noves en el paisatge urbà que encara perduren, entre les quals destaquen la tipuana (*Tipuana tipu*), el bellaombra (*Phytolacca dioica*), la xicranda (*Jacaranda ovalifolia*) i l'eritrina de Benthham (*Erythrina falcata*)..., i la formació, a través del seu deixeble Nicolau Rubió i Tudurí, d'una notable escola de jardineria i paisatgisme.

<https://static.wixstatic.com>
Jean Claude Nicolas Forestier

4.- Les col·leccions del Jardí Botànic Històric en l'època de Pius Font i Quer

<https://museuciencies.cat/>

Cephalaria fragosiana

Recol·lectada pel Dr. Pius Font i Quer, provinent de les expedicions al Marroc als anys trenta del segle passat

Font i Quer, com a membre del Museu de Ciències Naturals, encara ubicat a la Ciutadella, des de l'Exposició Universal de 1888, i després de la impossibilitat de tirar el seu projecte d'Institut Botànic, el Dr. Font i Quer esmerça els seus esforços en la conservació, l'increment dels materials i en la realització d'estudis a la secció d'herbaris del Museu, marcant com a principal objectiu la confecció de l'inventari de la flora de la península hispànica, i en particular del de la flora de Catalunya.

Amb més voluntat que recursos econòmics, començà a reunir una important col·lecció de plantes endèmiques i rares obtingudes principalment a la península hispànica, Illes Balears i Marroc. No va ser, però, fins a l'any 1935 que el Dr. Font i Quer va poder fer realitat el seu projecte més ambiciós, que des de feia gairebé 20 anys: la creació d'un Institut Botànic. En un principi això només va significar la segregació del departament de botànica del Museu i convertir-se en una entitat autònoma, anomenada Institut Botànic, però que continuava estant al mateix indret que abans, a l'edifici de la Ciutadella (i no pas a Montjuïc, com ell volia).

Els esdeveniments van precipitar-se ràpidament, l'any següent, amb l'inici de la Guerra Civil. Coincidí l'aixecament militar de 1936 quan es trobava a Albarrasí amb els seus alumnes en una expedició botànica.

Per tornar a Barcelona van haver de travessar la línia del front a territori republicà, i que al final del conflicte li ocasionaria la depuració dels seus càrrecs institucionals i acadèmics. L'emplaçament de la

Ciutadella va esdevenir un indret perillós que corria el risc de ser bombardejat degut a la proximitat amb el port i amb l'estació de França. Això va desencadenar l'immediat trasllat de les col·leccions a una torre del carrer Sant Gervasi.

El catàleg que proposa el Dr. Font i Quer, s'alinea en un programa de concepte més modern i científic, i que s'allunya de les grans col·leccions reials i de clar contingut colonial dels s. XVIII i XIX, que poblaven la vella Europa. Proposa una col·lecció d'àmbit mediterrani que servirà, ben segur d'inspiració a la proposta que el Dr. Montserrat defensa en el nou projecte de Jardí Botànic del 1992, "Les Mediterrànies del Món".

5.- Antoni de Bolòs i Vayreda

Antoni de Bolòs i Vayreda (Olot, 18 de gener de 1889 - Barcelona, 1975), va ser un botànic i farmacèutic català. Pare d'Oriol de Bolòs i Capdevila.

El 1927 va adquirir la Farmàcia Novellas a Antoni Novellas. En botànica va intervenir en nombroses campanyes de recol·lecció per Catalunya, Aragó i València amb els botànics Pius Font i Quer i Eugeni Sierra i Ràfols. El 1934 va començar a treballar com a conservador d'herbaris de l'Institut Botànic de Barcelona. El 1939 fou nomenat director de l'Institut Botànic i posteriorment de l'Institut Municipal de Ciències Naturals. El 1946 fundà la revista *Collectanea Botanica*.

Fou membre, des del 1926, de la Institució Catalana d'Història Natural i, des del 1959, de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Barcelona, que esdevindria la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya.

<https://scbcienciais.iec.cat/>

6.- Oriol de Bolòs i Capdevila

Oriol de Bolòs i Capdevila (Olot, 16 de març de 1924 - Barcelona, 22 de març de 2007) fou un botànic català, fill d'Antoni de Bolòs i Vayreda; s'especialitzà en florística i geobotànica dels Països Catalans i també de les regions mediterrània i macaronèsica. Ha estat un dels botànics més influents i reconegut de les darreres dècades, mestre de generacions de professionals i científics.

Deixeble de Pius Font i Quer, va dirigir l'Institut Botànic de Barcelona entre 1967 i 1984 i va ser president de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans entre 1989 i 1992. Fou conseller de la Institució Catalana d'Història Natural i membre de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i de la Comissió Fitosociològica Internacional. Formà part, com a directiu, d'entitats conservacionistes.

Prolífic autor, va ser distingit amb diversos premis i reconeixements.

<https://valladeltordera.cat>

7.- Josep Maria Montserrat i Martí

Josep Maria Montserrat i Martí (1955 -) botànic. Desenvolupa la seva activitat científica en l'Herbari de plantes vasculars de l'Institut Botànic de Barcelona (CSIC-Ajuntament de Barcelona), del que n'ha estat director. Ha realitzat expedicions botàniques per Espanya i el Marroc.

En l'actualitat és el director del Jardí Botànic Històric.

Va gestionar la nova etapa de l'IBB i del nou Jardí Botànic de Barcelona, com també la rehabilitació del Jardí Botànic Històric.

La proposta que va defensar de plantejar el nou Jardí Botànic com la representació dels diferents paisatges vegetals entorn del clima mediterrani d'arreu del món, projecta el nou Jardí Botànic en un espai que va més enllà de la col·lecció de plantes i que s'enllaça en la important contribució del llegat d'Oriol de Bolòs i molts altres predecessors, que van buscar en la fitosociologia i la comprensió dels paisatges una eina moderna d'interpretació de l'entorn natural.

<https://capgros.elnacional.cat>

A l'esquerra el Dr. Montserrat en un homenatge al seu pare Pere Montserrat

Jardí Botànic de Barcelona
Carrer del Doctor Font i Quer, 2
Telèfon: 932564160
Reserva d'activitats: 932562200
E-mail: museuciencies@bcn.cat

Institució municipal situada al parc de Montjuïc, inaugurada el 1999 amb la finalitat d'esdevenir centre de referència de la flora mediterrània. La realització del projecte anà a càrrec d'un equip interdisciplinari (arquitectes, horticultors, biòlegs) per tal d'aconseguir reproduir paisatges característics de les cinc regions mediterrànies del món i adaptar la distribució a la topografia pròpia del terreny escollit. Amb el suport de l'Institut Botànic de Barcelona (IBB), des del punt de vista científic, el Jardí actua com a element difusor de la cultura botànica mediterrània, en promou el coneixement a través d'activitats adaptades a col·lectius amb característiques diverses i, alhora, sensibilitza el públic vers el respecte a la natura. Des del 2000, un conveni entre l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona en regula la utilització com a espai d'experimentació amb noves plantes de clima mediterrani per introduir-les a la jardineria, juntament amb noves tècniques per desenvolupar el camp de la jardineria sostenible.

<https://museuciencies.cat/>

Situat en un pendent suau del Parc de Montjuïc, el Jardí Botànic de Barcelona posa a l'abast del visitant una passejada diferent en cada estació de l'any a través de la vegetació de les cinc regions del món amb clima mediterrani. La funció del Jardí és preservar i donar a conèixer col·leccions de plantes mediterrànies de tot el món. Entre els seus objectius principals destaquen la conservació i documentació del patrimoni natural de Catalunya, actuar com a element difusor de la cultura botànica i naturalista i promoure el coneixement i el respecte per la natura.

El Jardí Botànic és membre de la Asociación Ibero-Macaronésica de Jardines Botánicos.

El Jardí Botànic manté una estreta relació amb l'Institut Botànic de Barcelona (IBB), un centre mixt (Ajuntament de Barcelona-CSIC) dedicat a la recerca botànica i de prestigi consolidat, que disposa d'una important biblioteca i un dels herbaris més grans de Catalunya. L'IBB està situat en el mateix parc de Montjuïc, a la part alta del Jardí Botànic.

El viver del Jardí Botànic de Barcelona (JBB) s'ocupa del manteniment de les col·leccions científiques de plantes vives de l'Institut Botànic de Barcelona (IBB) i facilita instal·lacions i equipaments als seus viviers per al seguiment de plantes destinades a la recerca científica. Igualment, ofereix el conjunt de les seves instal·lacions i col·leccions als propòsits científics i experimentals de l'IBB. Les mateixes instal·lacions es destinen a la conservació de col·leccions especialitzades (*Narcissus*, *Festuca*, etc.), i a la producció de plantes destinades a la reposició o desenvolupament de les col·leccions exhibides al públic. El viver consta de dues instal·lacions cobertes on té lloc la primera etapa del creixement de les plantes, i s'afegeix un rètol amb un codi que permet monitorar el creixement de cada individu.

El viver conté més de 700 espècies de plantes de nombroses regions del món. La gran majoria es destinen al JBB o a l'IBB, però de vegades, es produeixen donacions a universitats, centres de recerca o ajuntaments amb l'objectiu d'augmentar la diversitat de flora urbana dels parcs i jardins de les ciutats. L'accés al viver està restringit al públic, únicament es pot visitar durant activitats prèviament organitzades pel JBB o l'IBB.

<https://image.jimcdn.com/>

<https://delegacion.catalunya.csic.es>

L'Institut Botànic de Barcelona (IBB) és un centre mixt format pel Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i el Consorci Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Està situat en el parc de Montjuïc, dins el Jardí Botànic de Barcelona. És un important centre d'investigació i de divulgació, dotat de modernes instal·lacions i del Gabinet Salvador, declarat bé cultural d'interès nacional el 2014.

Tenint en compte la rellevància científica i el volum de les col·leccions, l'IBB és el segon centre botànic d'Espanya. Avui en dia les col·leccions comprenen prop de 800.000 peces d'herbari. Aquestes col·leccions, així com la biblioteca especialitzada —integrada a la Xarxa de Biblioteques del CSIC i accessible a través d'Internet—, romanen obertes a la consulta de tots els investigadors interessats. L'IBB també conserva el Gabinet Salvador, una de les poques col·leccions naturalistes de la Il·lustració que han arribat als nostres dies. Aquesta col·lecció, que forma part de la Xarxa de Museus de Ciències Naturals de Catalunya (XMCNC) i està exposada al

públic, inclou tota classe de peces (fòssils, petxines, llavors, i productes animals i vegetals diversos, a banda d'un herbari), i una biblioteca científica, mèdica i farmacèutica dels segles XVI al XVIII que és, dins del seu àmbit, una de les més importants del món. Actualment, la investigació de l'IBB es porta a terme en quatre grups de recerca diferents: Biodiversitat i evolució de plantes, Genòmica evolutiva de plantes i etnobotànica, Flora autòctona i al·lòctona: diversitat, col·leccions i conservació i Entomologia i interaccions insecte-planta.

con. IBB

La seva història

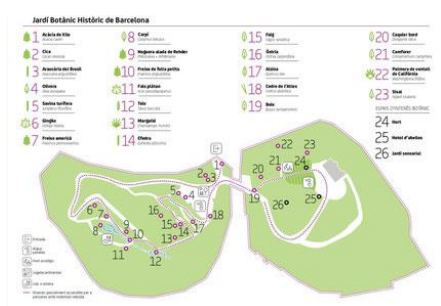
L'origen de l'Institut Botànic de Barcelona (IBB) es troba al Museu de Ciències Naturals, creat el 1882 amb les col·leccions que el naturalista Francesc Martorell i Peña (1812-1878) llegà a la ciutat de Barcelona.

Un pacte a l'Ajuntament de Barcelona entre els regionalistes de la Lliga i els republicans va posar les bases, el 1916, per a la transformació del Museu. Sota el guiatge de Josep Maluquer i Nicolau es van fer les primeres passes del que havien de ser els tres grans museus de ciències naturals (de zoologia, geologia i botànica). Es va partir de les col·leccions naturalistes existents i de les cedides per la Institució Catalana d'Història Natural, i es va comptar amb la participació de la Mancomunitat, primer, i de la Generalitat després. El 1917 el doctor Pius Font i Quer (1888-1964) es va incorporar al Departament de Botànica del Museu.

No fou, però, fins a l'any 1934 que es creà l'IBB. Entre 1917 i 1937, Font i Quer va desenvolupar intenses campanyes de recol·lecció, va adquirir fonts bibliogràfiques importants i també destacades col·leccions de referència amb la finalitat de reunir un gran herbari de la Mediterrània occidental. Es van començar els treballs de construcció d'un jardí botànic el 1930, aprofitant les pedreres de La Foixarda. Finalment, el 1940 va ser possible traslladar l'antic IBB a un pavelló pròxim a aquest jardí.

L'any 1998 es va firmar un nou conveni segons el qual l'IBB passà a ser un centre mixt del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i l'Ajuntament de Barcelona. En el marc d'aquest nou conveni, el CSIC construí l'any 2003 un nou edifici dins del nou Jardí Botànic, inaugurat el 1999. A partir d'aquest moment, l'IBB ha iniciat una nova etapa amb una implicació cada cop més gran del CSIC.

10.- El Jardí Botànic Històric de Barcelona, avui

<https://image.jimcdn.com/>

Jardí Botànic Històric

Av. dels Montanyans, 30

Museu de Ciències Naturals de Barcelona

Telèfon: 93 256 41 60

E-mail, pjardibotanic@bcn.cat

Accessible per a persones amb discapacitat física

Entrada gratuïta

L'ara anomenat Jardí Botànic Històric, creat el 1930 pel Dr. Pius Font i Quer als sots de la Foixarda, també dins el parc de Montjuïc, i reobert al públic el 2003, conserva els arbres més alts de la ciutat. Forma part del Museu de Ciències Naturals. Des del 2006 és dirigit per Josep Maria Montserrat i Martí, antic director de l'IBB.

11.- Els Estudis Generals de les Rambles

Jordi Espuny

Imatge dels treballs d'excavació dels Estudis Generals de les Rambles, desembre de 2025

Els Estudis Generals s'ubicaven on ara hi ha la Font de Canaletes, i que amb les obres de remodelació de les Rambles, s'ha posat al descobert i s'hi estan fent excavacions arqueològiques; per això el primer tram de les Rambles fins a l'església de Betlem es coneix per la rambla dels Estudis. També en aquest tram de passeig, al llarg del temps, s'hi han anat ubicant d'altres centres docents, culturals i científics com l'Acadèmia de les Ciències i Arts de Barcelona, en actiu des de 1764, o el proper Ateneu Barcelonès del carrer Canuda...

La seva ubicació crea, avui amb l'actual urbanització de les Rambles, una certa paradoxa perquè se situa transversalment al seu actual recorregut, que discorre en el sentit natural d'una rambla, de muntanya a mar. Val a dir, però, que en el s. XVI la boca de les Rambles a Plaça Catalunya estava tancada per la muralla i la riera s'havia desviat a dreta i esquerra com ho podem intuir en aquest gravat de 1579, de F. Valesio.

<https://upload.wikimedia.org>

En enderrocar les muralles, 1854-1881, es configura l'actual traçat de les Rambles i la seva connexió amb la plaça de Catalunya.

CONSULTA

<http://arxiudigital.ateneubcn.cat/items/show/1407>

https://ca.wikipedia.org/wiki/Estudi_General_de_Barcelona

https://ca.wikipedia.org/wiki/Exposici%C3%B3_Internacional_de_Barcelona

https://ca.wikipedia.org/wiki/Jard%C3%AD_Bot%C3%A0nic_Hist%C3%B2ric

https://ca.wikipedia.org/wiki/Mancomunitat_de_Catalunya

https://ca.wikipedia.org/wiki/Oriol_de_Bol%C3%B2s_i_Capdevila

https://ca.wikipedia.org/wiki/Pius_Font_i_Quer

https://ca.wikipedia.org/wiki/Reial_Acad%C3%A8mia_de_Ci%C3%A8ncies_i_Arts_de_Barcelona

https://ca.wikipedia.org/wiki/Universitat_de_Barcelona

<https://liniaxarxa.cat/liniahorta/noticies-destacades/els-jardins-de-la-universitat-de-barcelona-un-oasi-al-cor-de-leixample/>

<https://museuciencies.cat/el-nat/les-seus/jardi-botanic-de-barcelona/>

<https://museuciencies.cat/el-nat/les-seus/jardi-botanic-historic-2/historia/>

<https://sortidesambgracia.com/2013/04/13/el-jardi-botanic-historic-de-barcelona/>

<https://www.barcelona.cat/ca/coneixbcn/pics/els-jardins-de-la-universitat-central-95069105212>

<https://www.barcelona.cat/ca/que-pots-fer-a-bcn/parcs-i-jardins/museu-de-ciencies-naturals-de-barcelona-jardi-botanic-historic-99400064283>

<https://www.enciclopedia.cat/>

<https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/jardi-botanic-de-barcelona>

<https://www.ibb.csic.es/ca/col%C2%B7leccions/viver/>

<https://www.meet.barcelona/ca/visita-la-i-estima-la/punts-dinteres-de-la-ciutat/jardins-95069105212>

<https://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=17729ç>

<https://www.ub.edu/portal/web/ciencies-terra/pedra-de-montjuic>

<https://web.ub.edu/web/la-nostra-historia/jardi>

<https://www.ub.edu/575aniversari/historia/1450-1714-els-origens-la-universitat-de-la-rambla-dels-estudis>

<https://www.ub.edu/575aniversari/historia/1837-1900-la-universitat-restaurada>

<https://www.ub.edu/575aniversari/historia/1901-1939-inicis-del-segle-xx-de-l-optimisme-a-la-tragedia/1931-1936>

11
